

Θέατρο για το δυσκολότερο κοινό

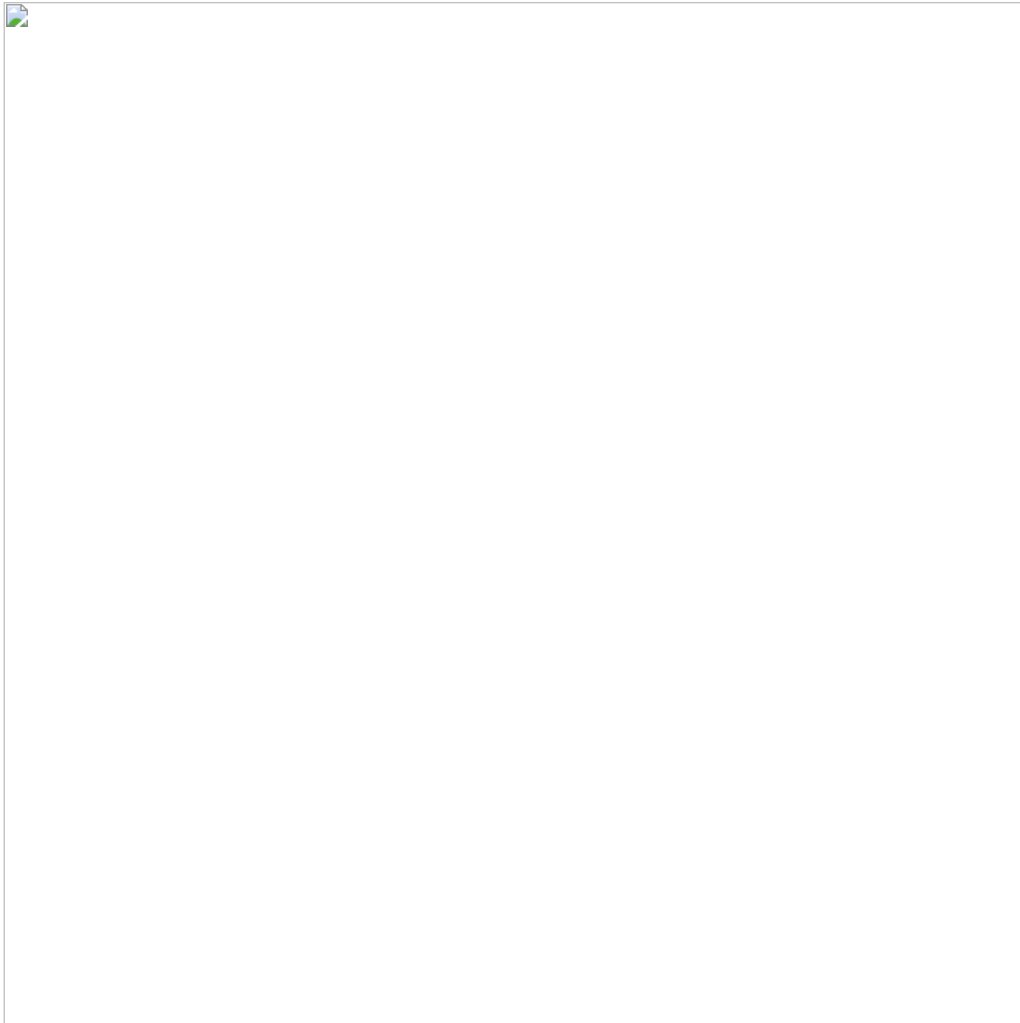
 elculture.gr/paidiko-theatro

22 Δεκεμβρίου 2014

Κείμενο: Τώνια Καράογλου

Αν το θέατρο από τη φύση του επιτελεί κοινωνικό ρόλο λόγω της επίδρασής του στην ομάδα των ανθρώπων που το παρακολουθεί, **στο παιδικό θέατρο ο ρόλος αυτός αποκτά καθοριστική σημασία καθώς απευθύνεται σε αδιαμόρφωτες ακόμη προσωπικότητες.** Το παιδικό θέατρο στη σημερινή Αθήνα, λειτουργώντας παράλληλα με τη θεατρική ζωή αλλά κατά μία έννοια και ως κομμάτι της, εμφανίζει τις ίδιες, λίγο-πολύ, τάσεις: Μεγάλες παραγωγές, φαντασμαγορικά μουσικοθεατρικά θεάματα, μικρές «χειροποίητες» παραστάσεις, έργα με σύγχρονο προβληματισμό δίπλα σε έργα φαντασίας συνθέτουν ένα ετερόκλητο παζλ, όπου το μεγάλο ερώτημα παραδοκεί: **πόσες από αυτές εκπληρώνουν τον στόχο για ποιοτικό θέαμα που, κατ' αρχήν, σέβεται την παιδική ευαισθησία και νοημοσύνη και που, επίσης, ανοίγει νέους ορίζοντες, πνευματικούς και αισθητικούς;** Σε κάποιο βαθμό το παιδικό θέατρο παραμένει ακόμη η «εύκολη λύση» για κάποιους δημιουργούς να επιβιώσουν, ποντάροντας ελαφρά τη καρδία, αν όχι επιζήμια, στις καθαρές προσλαμβάνουσες του παιδικού κοινού, όμως σίγουρα οι ευκαιρίες για καλό παιδικό θέατρο, διαφόρων ειδών, είναι πολλές. Η όλο και συχνότερη παρουσία, μάλιστα, στο τιμόνι των παραστάσεων σκηνοθετών του ενήλικου θεάτρου δεν έχει απλώς ανεβάσει τον πήχη ψηλά, αλλά μας κάνει συχνά να μιλούμε για παραστάσεις με «σκηνοθετική άποψη», εκτός του όποιου αισθητικού επιπέδου τους.

Τζέλα, Λέλα, Κόρνας και ο Κλεομένης

Οι παραστάσεις που ακολουθούν αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα, η καθεμία για διαφορετικό λόγο και με διαφορετικό αισθητικό ύφος, καλού παιδικού θεάτρου που **κινητοποιεί τη φαντασία και τη σκέψη και συμπορεύεται με τις σύγχρονες ανάγκες.** Το θέατρο Πορεία παρουσιάζει για δεύτερη χρονιά το έργο του Volker Ludwig «Τζέλα, Λέλα, Κόρνας και ο Κλεομένης» **σε σκηνοθεσία της Λίλλυς Μελεμέ και του Βασίλη Κουκαλάνη** (μετά την, επίσης επί δύο σεζόν, παρουσίαση του «Μια γιορτή στον Νουριάν» του ίδιου συγγραφέα, ενός εύστοχου θεατρικού σχολίου πάνω στο θέμα των προκαταλήψεων και της ξενοφοβίας). Το έργο του Ludwig θέτει επιτακτικά **το ζήτημα του δικαιώματος των παιδιών στο παιχνίδι και στη φαντασία**, απέναντι στη συμβατικότητα των ενηλίκων, **καθώς και αυτό της διαμόρφωσης ενεργών πολιτών.** Τα παιδιά της ιστορίας, με όπλα τους το χιούμορ, την ευστροφία και τη μεταξύ τους αλληλεγγύη, ορθώνουν το ανάστημά τους όχι μονάχα απέναντι στη γειτονιά που τους περιορίζει στερώντας τους το δικαίωμα για παιχνίδι έξω στο δρόμο, αλλά και απέναντι στην υπερβάλλουσα αυταρχικότητα του αστυνομικού που θέλει να τους συλλάβει. Με σύμμαχό τους το θάρρος της γνώμης αντιστέκονται στην κατάχρηση της αστυνομικής εξουσίας και διεκδικούν θαρραλέα το δημόσιο χώρο που αξίζουν, απευθυνόμενα με δημοκρατικές διαδικασίες στον Δήμο για τη δημιουργία παιχνιδότοπου. Γιατί, όπως ρωτούν οι ήρωες, **«τι είναι πιο σημαντικό; Ένα τανκ ή μια παιδική χαρά;»**

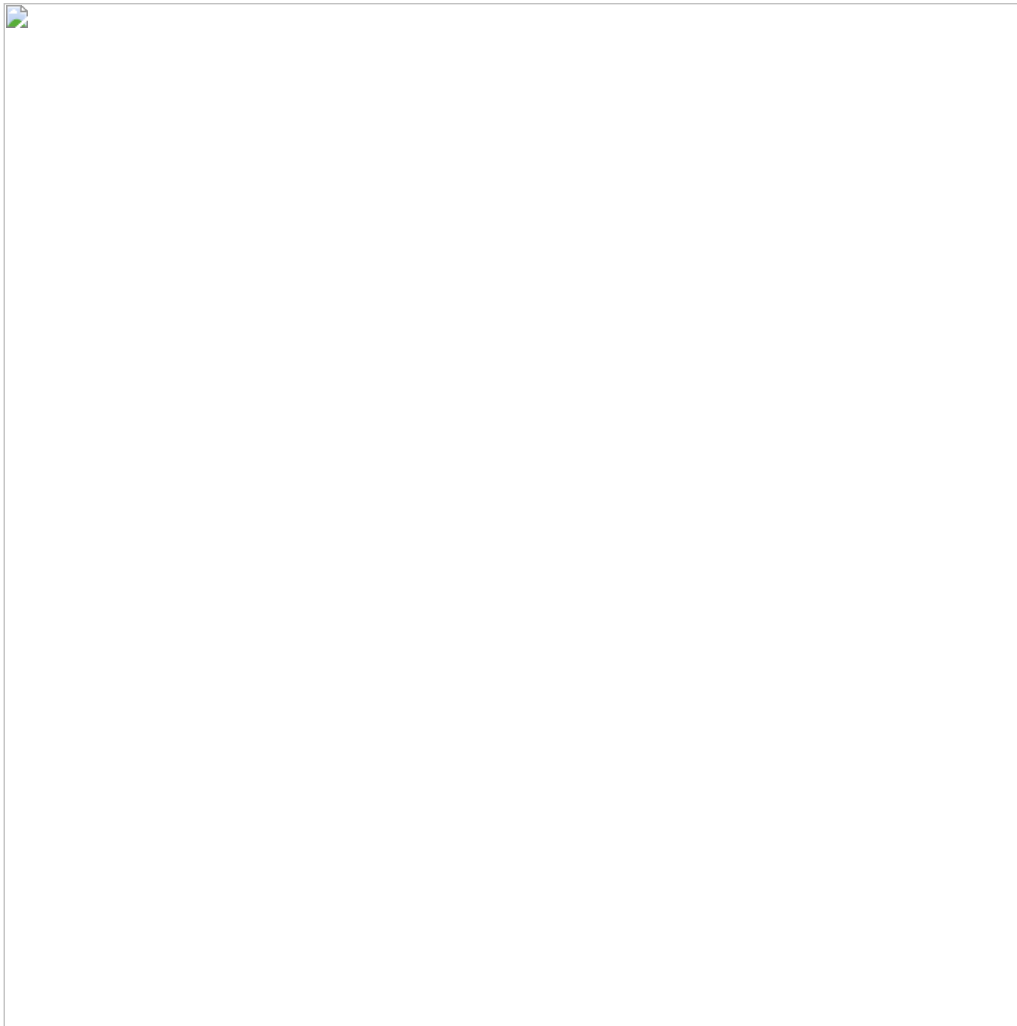
Η τελευταία μαύρη γάτα

Αδιαμφισβήτητα **πολιτική, και εξαιρετικά επίκαιρη**, η επιλογή του θεάτρου Χορν, όπου παρουσιάζεται η σκηνική διασκευή του μυθιστορήματος του Ευγένιου Τριβιζά «Η τελευταία μαύρη γάτα», **σε σκηνοθεσία των Κώστα Γάκη, Αθηνάς Μουστάκα και Κωνσταντίνου Μπιμπή**. Μια ευφάνταστη πολιτική αλληγορία, με απολαυστική χρήση της γλώσσας και πρωτότυπα λεκτικά ευρήματα από τον μετρ του είδους, με **θέμα το ρατσισμό, την άνοδο του νεοναζισμού και τον καθοριστικό ρόλο των ΜΜΕ**, που **προσωποποιείται εύστοχα μέσα από την ιστορία της μυστηριώδους εξαφάνισης των μαύρων γατών από ένα νησί**. Η αδελφότητα των προληπτικών επιθυμεί τον αφανισμό τους, ο πρωθυπουργός βρίσκει ευκαιρία να διοχετεύσει την οργή των πολιτών για τα κακώς κείμενα στις μαύρες γάτες, τα ΜΜΕ εκτελούν τον ρόλο τους πείθοντας ανάλογα την κοινή γνώμη, όποιος έχει μαύρη γάτα καλείται να την καταδώσει ενώ όσες βρίσκονται στους δρόμους εκτελούνται εν ψυχρώ, έρωτες διαλύονται λόγω χρώματος («*εσένα σε αγαπάω, αλλά το χρώμα σου κάπως έχει αρχίσει να με ενοχλεί*»), θα πει η ολόλευκη γάτα Αγκύρας στον μαύρο κεραμιδόγατο), οι άσπρες γάτες σφυρίζουν αδιάφορα, έως ότου τις πάρει κι αυτές η μπάλα, καθώς μετά την εξαφάνιση των μαύρων έρχεται η σειρά τους: όσοι εμπορεύονται φάκες για ποντίκια, όπως και αυτοί που φτιάχνουν «φλογάτες», φλοκάτες από γάτες δηλαδή, είναι που έχουν οργανώσει τη μεγάλη μπίζνα. Επί σκηνής, η δυναμική σκηνοθεσία, η κυριαρχία και η ευρηματικότητα της (ζωντανής) μουσικής και των τραγουδιών, τα γκαγκς, οι ηχητικοί σχολιασμοί και η σωματικότητα συνθέτουν ένα **θεατρικό πανδαιμόνιο υψηλής ενέργειας**.

Το παιδί και τα μάγια

Οι παραπάνω επιλογές δεν έρχονται να υπαγορεύσουν πως η πολιτική στόχευση είναι -ή θα 'πρεπε να είναι- μονόδρομος για μία παιδική παράσταση επιπέδου. **Το παιδικό θέατρο μπορεί –και πρέπει– να κινείται σε ποικίλα πεδία όσον αφορά τόσο τα θέματά του όσο και το ύφος του.** Η παράσταση της Default Company «Το παιδί και τα μάγια» (βασισμένη στην ομώνυμη όπερα του Ραβέλ) σε σκηνοθεσία των Καλλιρρόης Παπαδοπούλου, Ξένιας Θεμελή και Αλεξίας Μπεζίκη έρχεται να επιβεβαιώσει το παραπάνω, εστιάζοντας το θέμα της στον **ψυχικό κόσμο των παιδιών και στην επιδραστική δύναμη της φαντασίας.** Πρόκειται, ίσως, για την **πιο καλαίσθητη παράσταση της σεζόν,** που κινείται ταυτόχρονα σε δύο επίπεδα: στην καταφυγή στο φανταστικό, το μη πραγματικό, και στη φανέρωση της πραγματικής φύσης του θεάτρου. **Από τη μια, η ζωνρή αναπαράσταση μιας φανταστικής ιστορίας:** ένα «άτακτο» αγόρι συγκρούεται με την οικογένειά του ενάντια στα «μη», τα «δεν» και τα «όχι». Μέσα από ένα μαγικό ταξίδι αυτογνωσίας και ωριμότητας, συμφιλιώνεται με όσους έχει πληγώσει, την κουκουβάγια, τη λιβελούλα, το σκίουρο, την ταπετσαρία με τις βοσκοπούλες, τους αριθμούς, και ξαναέρχεται σε αρμονία με τον κόσμο γύρω του. **Κι από την άλλη ένα «μάθημα θεάτρου»,** ένα θέαμα που σπάει τη σύμβαση, στήνει μία σκηνή πάνω στη σκηνή και κάνει ορατούς τους μηχανισμούς και τους κώδικες του θεατρικού γεγονότος. Επί σκηνής, **ωραίες εικόνες, ευφάνταστοι συμβολισμοί** (όπως η μαμά-φόβητρο που εμφανίζεται αρχικά πανύψηλη πάνω σε ξυλοπόδαρα), **χορός, μουσική, χρώμα.** Μια παράσταση που δεν ενδιαφέρεται για το ρεαλισμό, την ψευδαισθητικά αληθοφανή απόδοση μιας ιστορίας, αλλά **μπερδεύει θαυμαστά το μη πραγματικό της ιστορίας με την απογυμνωμένη πραγματικότητα του θεατρικού γεγονότος.**

Το Μυστήριο της Πολιτείας Χάμελιν

Τη φύση του θεάτρου πραγματεύεται, αλλά με τελείως διαφορετικό τρόπο, κι η δεύτερη παιδική παράσταση που παίζεται στο θέατρο Πόρτα, το «Μυστήριο της Πολιτείας Χάμελιν», σε σκηνοθεσία του **Θωμά Μοσχόπουλου**. Ο σκηνοθέτης διασκεύασε για τη σκηνή το γνωστό θρύλο που θέλει κάποια παιδιά να εξαφανίστηκαν μυστηριωδώς, χωρίς κανείς να μάθει τι απέγιναν, από την πολιτεία Χάμελιν της Κάτω Σαξωνίας το 1284 ακολουθώντας έναν αυλητή και πάνω του έχτισε μια **παράσταση πάνω στην ανάγκη «να λέμε ιστορίες»**. *Αφηγούμαι τη ζωή μου ώσπου να γίνει ιστορία μου και μετά κοινή ιστορία όλων*. Τα δεδομένα τίθενται από την αρχή: οι ηθοποιοί αυτοπαρουσιάζονται, θα υποδυθούν τους μενεστρέλους, πλανόδιους θεατρίνους του Μεσαίωνα, που βρέθηκαν στο Χάμελιν και προσπάθησαν να εξιχνιάσουν το μυστήριο. Ολόκληρη η παράσταση στήνεται πάνω σε αυτή τη **διττή ταυτότητα**: των ηθοποιών που προσπαθούν να αφηγηθούν σκηνικά μια ιστορία και των θεατρίνων-μενεστρέλων που ψάχνουν να μάθουν τι συνέβη. Ζητούν, μάλιστα, τη βοήθεια των μικρών θεατών για να παίξουν την ιστορία τους: το κοινό μαθαίνει ένα τραγούδι που πρέπει να τραγουδήσει την κατάλληλη στιγμή, το κοινό υποδύεται τα χαμένα παιδιά της πολιτείας και, κυρίως, **το κοινό ψηφίζει ποιο από τα τρία εναλλακτικά φινάλε θα δοθεί**: το happy end, το μυστήριο ή η περιπέτεια; Στην παράσταση που παρακολούθησα, το μυστήριο επικράτησε με αξιοσημείωτη πλειοψηφία. **Δεν έγινε ποτέ γνωστό τι απέγιναν τα παιδιά που έφυγαν. Ίσως βρέθηκαν σε έναν καλύτερο τόπο, μακριά από τους αδιάφορους, άπληστους γονείς τους.** Διαβάζω πως συνήθως επικρατεί η περιπέτεια, η εναλλακτική λύση που θέλει κι αυτή τα παιδιά να μην επιστρέφουν πίσω. (Το happy end με τα παιδιά να επιστρέφουν στους γονείς τους ποτέ! Στην παράσταση που είδα εγώ μετά βίας συγκέντρωσε 3-4 ψήφους.) Ίσως γιατί τα παιδιά δεν φοβούνται, αναγνωρίζοντας την ασφάλεια της θεατρικής σύμβασης, να φύγουν μακριά από την οικογένειά τους. **Ή μήπως γιατί στη διεφθαρμένη και μαλθακή πολιτεία Χάμελιν αναγνωρίζουν τη δική μας κοινωνία;**

—

Info:

- Τζέλα, Λέλα, Κόρνας και ο Κλεομένης, στο Θέατρο Πορεία έως τις 5 Απριλίου
- Η τελευταία μαύρη γάτα, στο Θέατρο Δημήτρης Χορν έως τις 5 Απριλίου
- Το παιδί και τα μάγια, στο Θέατρο Πόρτα έως τις 22 Φεβρουαρίου
- Το Μυστήριο της Πολιτείας Χάμελιν, στο Θέατρο Πόρτα έως τις 5 Απριλίου